

Ráz

V češtině i finštině jde o zvukový prvek, který nemá v běžném zápisu grafickou podobu ani není samostatným fonémem. Říká se mu laryngální okluzivní konsonant nebo hlasivková explozíva: vzniká totiž prudkým povolením hlasivek (např. při vyslovování vokálu na začátku slova či slabiky po jiném vokálu) a tvrdým hlasovým začátkem následující hlásky (např. zdvojením souhlásky). Je slyšet jak proud vzduchu rozrazí hlasivky, obzvláště je ráz zřetelný při šeptání.

V češtině je ráz na úplném počátku promluvy, později už bývá proud vzduchu plynulý – 'Ano; 'Účet –, mezi dvěma vokály na předělu slabik – polo'ostrov; ne'odbytný, na 'okně –, zřídka na konci slova – v případě zdůraznění: ne'! – a v dalších případech.

Ve finštině se vyskytuje jako v češtině ráz (1.) **na úplném začátku** promluvy, kdy vzduch začne proudit hlasivkami, pakliže je první hláskou vokál: 'Olen.

Dále (2.) též jako v češtině **mezi** dvěma vokály, jež nejsou diftongem, na švu složeniny: *suvi-'ilta*, nebo mezi dvěma slovy, z nichž první končí na vokál a druhé na něj začíná: *talo 'on*. V těchto případech je však vyslovení rázu nezávazné a přechody mohou být splývavé. Ve slovech typu *raaka* (syrový), *vaaka* (váhy), kdy ve slabém vokalickém kmene dojde k vypadnutí k a následně zůstanou za sebou tři stejné vokály, ráz je za prvním dlouhým, resp. před druhým krátkým: *raa'an*, *vaa'an* a dokonce jako apostrof je v zápisu.

3. Na konci slova se ráz projevuje tím, že se zdvojí počáteční konsonant následujícího slova. Tento typ rázu, a mnozí tvrdí, že o ráz vůbec nejde (zde tzv. *loppukahdenmus* – koncové zdvojení – během vývoje finštiny některé koncové konsonanty, h, k a t finských slov vypadly), se vyskytuje u slov končících v nom. sg. na krátké e (3.1.): *osoite*, *tiede* atdp.: *puhekieli* /puhekkieli/, *tiedekunta* /tiedekkunta/, *osoite on* /osoite'on/ i /osoite'on/. Tato skupina měla původně na konci kmene h. Po h však nezbyl ani ráz u kmene končícího na ee těchto slov – původně bylo h uprostřed mezi dvěma e, takže nechávalo poslední slabiku otevřenou. Odtud též problémy se střídáním stupňů a aplikací pravidla otevřených a zavřených slabik v tomto typu jmen: **tiedeh*, **tietehen* apod. Souhláska t konsonantního kmene této skupiny slov je vlastně zapsaným rázem: *perhettä* /perhe'tä/ – závěr konsonantního kmene je tvořen pouhým rázem.

Ráz se objeví též za koncovkou allativu (-lle) (3.2.): *kenelle tämä oli osoitettu* /kenellettämä/; za atributem v komitativu (-ne), který nemá oproti následujícím slovu posesivní sufix: *sinisine kukkineen* /sinisinekkukkineen/; za příslovci, zájmeny a postpozicemi končícími na prolativní koncovku -tse a na přípony -nne, -sti, -lti (3.3.).

Tento typ rázu se objeví též u I. infinitivu (3.4.). Původní souhláska k, která uzavírala kmen (*tulla* < **tulak*; *antaa* < *antaðak*), vypadla a po ní zůstal ráz: *ostaa kukkia* /ostaakkukkia/.

Další výskyt je po posesivním sufixu 3. os. -nsA (3.5.): *kirjansa sisällys* /kirjansassisällys/.

Po imperativu 2. os. sg. (3.6.): *mene pois* /menepois/ (původně **menek*); s kolísáním u záporného slovesa: *älä tule taloon* /älättulettaloon/ i /älätulettaloon/.

Za negativním přítelným tvarem významového slovesa (3.7.): *en puhu suomea* /empuhussuomea/.

Po vypadnutí konsonantu, např. po nom. sg. participia perfekta aktiva (3.8.): *On sanomu(t) monta kertaa* /on sanonummontakertaa/

Cvičení na koncové zdvojení

Herra anna meille meidän jokapäiväinen leipämme.

Jokaisen lauseen loppuun kuuluu tietysti piste.

Anna lapsen leikkiä omia leikkejänsä rauhassa!

Vene pääsi purjehtimaan selville vesille.

Älä levitä niin paksusti voita leivälle, se ei ole terveellistä.

Hernekeittoa ja täytekakkua voit ottaa niin paljon kuin haluat.

Viima puhalsi kylmästi suoraan aavalta mereltä.

En voi kertoa sitä puhelimitse sinulle.

Kirje kulkee Etelä-Eurooppaan lentoteitsekin yleensä viikon.

En tietystikään voi kieltää sinua tulemasta.